

ЯК У ЛЬВОВІ ГВАЛТУВАЛИ НАУКУ (НАРОДОЗНАВСТВО З ФАЛЬШИВИМ ПІСЛЯСМАКОМ)

Останніми роками в Україні прокотилася хвиля дисергейтів, пов'язаних зі скандальними захистами дисертацій. Проте резонансні публікації в ЗМІ щодо наукових праць відомих персон виявилися «невинними непорозуміннями», порівняно з псевдонауковим шабашем, ганебно-комедійно розіграним 5 червня у Львові. Там Спеціалізована вчена рада двох академічних наукових установ – Інституту українознавства ім. Івана Крип'якевича НАН України та Інституту народознавства НАН України – завзято гвалтувала нормативно-правові документи, що визначають обов'язкові в країні вимоги до атестації наукових кадрів, а заодно й українську академічну керамологію.

Цілком ігноруючи відповідну постанову Кабінету Міністрів України, нормативні накази Міністерства освіти і науки України, нехтуючи законодавчими принципами академічної доброчесності, рада прийняла рішення про присудження наукового ступеня доктора історичних наук зі спеціальності «етнологія» скандально відомій самозваній «експертці з етнології та етнографії», докторанту й викладачу кафедри музеєзнавства та пам'яткознавства Харківської державної академії культури О. В. Щербань за аматорську дисертацію «Еволюція традицій використання глиняного посуду в народній культурі харчування українців Наддніпрянщини другої половини XIX – початку XXI століття». При цьому присутні члени ради були поінформовані, що дисертація містить академічний плагіат, самоплагіат, фабрикацію, фальсифікацію; замість обов'язкових мінімальних 15 авторських аркушів основного тексту містить лише 11,97; з 20-ти мінімально необхідних публікацій у наукових фахових виданнях України та інших держав, має лише 8, у тому числі жодної з обов'язкових чотирьох – у наукових періодичних виданнях інших держав; частину статей фальсифікувала, а частина виявилися фейковими, тобто взагалі неіснуючими; упродовж 2012–2017 років зі своїми клонованими псевдонауковими статтями постійно фігурувала в номінації «Керамгандж» (публікації з нікчемними керамологічними сюжетами) щорічних Національних конкурсів публікацій на теми керамології, гончарства, кераміки в Україні.

Дисертантка особливо відома масованим поширенням в українських ЗМІ фальшивої інформації про свої наукові звершення: проголосила себе членом ученої ради академічної наукової установи, членом неіснуючої національної творчої спілки, головою неіснуючого осередку майстрів народної творчості, співавтором колективних монографій, автором наукових проектів та фальшивих польових експедицій, а ще – «науковцем-маркетологом», «експерткою з етнографії та етнології», «провідним популяризатором традиційної культури Полтавщини та Слобожанщини», «провідним популяризатором українських традицій Полтавщини, Харківщини та Сумщини», «провідним популяризатором-експертом традиційної культури Полтавщини, Харківщини та Сумщини, творів українського традиційного мистецтва та народного побуту», «експертом із народної обрядової, гончарської та гастрономічної культури українців», а також – «експертом-консультантом у сфері розвитку сільського зеленого туризму в Україні», «популяризатором гастрономічної культури всієї Лівобережної України». Нарешті, 25 травня 2016 року оголосила себе єдиним експертом з обрядової культури всіх сущих українців з містично-патріотичним меседжем: «Заповнюю прогалини українським контентом»!

Три офіційні опоненти надали фальшовані висновки про наукову й практичну цінність дисертації, про кількість і обсяг публікацій та про повноту опублікованих матеріалів. Рішення про присудження наукового ступеня було безсоромно прийнято за відсутності кворуму, підкиданням в урну для таємного голосування бюлетенів за відсутніх членів ради.

Резонансний фарс став яскравим прикладом групового («вченого») гвалтування «Етичного кодексу ученого України», ухваленого загальними зборами Національної академії наук України 15 квітня 2009 року, викликаного до життя потребою суспільства *«бути впевненим у чесності науковців та достовірності результатів їх досліджень»*.

Нагадаю лише кілька цинічно зігнорованих принципів кодексу: «обов'язок ученого протидіяти... присудженню наукових ступенів і звань за роботи, які не відповідають досягненням світової науки або виконані з порушенням норм етики, зокрема рішуче викривати плагіат та інші форми порушень авторського права...; активно протидіяти псевдонауковій діяльності, виступати проти розповсюдження в суспільстві її поглядів і рекомендацій...; учений має забезпечувати бездоганну чесність та прозорість на всіх стадіях наукового дослідження і вважати неприпустимим прояви шахрайства, зокрема фабрикування та фальшування даних, піратства та плагіату...; всі, хто брав творчу участь у роботі, мають бути зазначеними як автори; учений не повинен повторювати свої наукові публікації з метою збільшення їх кількості...; учений повинен бути максимально об'єктивним в оцінці власних досягнень. Преса, радіо та телебачення можуть бути використані для пропаганди наукових досягнень, але не власної особи...; учений несе персональну відповідальність за чесну й об'єктивну оцінку кандидатських та докторських дисертацій. Виступаючи в ролі опонента при захисті дисертаційних робіт, вчений має бути неупередженим...; учений, який порушує Етичний кодекс, несе моральну відповідальність перед науковим співтовариством та суспільством» (див.: <https://www.znu.edu.ua/etychnyj-kodex-uchenogo-Ukrainy.pdf>). Як впливає з цього переліку, О. В. Щербань разом з ученими, причетними до її захисту, своєю псевдонауковою діяльністю порушили всі ці основоположні принципи «Етичного кодексу вченого України».

Фактично, дисертація й опублікована на її основі монографія О. В. Щербань дискредитують сучасну українську академічну етнологію, і насамперед керамологію. Вони постали своєрідними підручниками з керамганджу й псевдонаукової творчості, не тільки спробою антинаукової провокації, але й виявом наукової корупції, коли вчені з ім'ям закривають очі на нікчемність начебто наукової праці. Водночас, це й певне випробування для сучасних учених на спроможність відстоювати наукові ідеали й принципи.

Отже, у пріснопам'ятного львівського «доктора Пі» з'явилася достойна послідовниця – заохочена у тому ж таки Львові «доктор Екс (перт)».

Здається, маски знято: відомі імена тих «нових» учених, які активно долучилися до лобіювання й поширення псевдонауки в Україні. Невідомо тільки, як реагуватиме Міністерство освіти і науки України, й особисто міністр Лілія Гриневич, на успішно апробовану у Львові цинічну маніпуляційну технологію клонування псевдодокторів-етнологів та відвертого ігнорування чинного законодавства. Але про це дізнаємося вже невдовзі, коли з'явиться атестаційний вердикт цього центрального державного органу в справі атестації наукових кадрів. А поки що гнітюче відео й вражаючі документи про практичний досвід застосування науки фальшування дивіться ТУТ: <http://ceramological-defect.com.ua/archives/388>; <https://www.facebook.com/ceramological.defect>

ОЛЕСЬ ПОШИВАЙЛО,
керівник Відділення керамології
Інституту народознавства НАН України,
генеральний директор
Національного музею-заповідника
українського гончарства,
голова правління ГО «Конгрес українських керамологів»,
доктор історичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

(oles_poshyvaylo@ukr.net)